

Ahah Ghorbani
August 97

Satansverserna

När jag var barn jag var religiös. Jag är välbekant med Islam och den religiösa fanatismen.

Jag bodde i ett samhälle där religionen användes som totalitärt system. Därför förstår jag Salman Rushdies vrede mot ideologisk och religiös entydighet. Och jag är en invandrare också.

Salman Rushdies *Satansverserna* (Bonniers, 1989, Översättning av Thomas Preis) börjar med ett fritt fall från tiotusen meters höjd. Tidigt en vintermorgon störtar rakt ner mot Engelska kanalen. Den indiska filstjärnan Gibril Farishta och den engelsmannen Saladin Chamcha är de enda överlevande från en flygplanskapning som slutat med en explosion i luften.

När de har stigit i land på den engelska kusten, förvandlas de till änglar, en god och en ond. Romanen grundar sig på deras rivalitet.

Salman Rushdie beskriver immigranternas religiösa arv i två berättelser:

Den om religionsbarndomen i sandstaden Jahilia för länge, länge sedan, dvs Islams uppkomst.

Den om den nutida, den indiska flickan med fjärlsskruden som vill få Arabiska sjön att dela sig.

Samtidigt visar han Margaret Thatchers England med polisbrutalitet, invandrarhat och gatuvåld.

När engelsmannen Saladin Chamcha (urspåringen från Indian) hamnar hos polisen, avslöjar polisattityden till icke vita medborgare:

“Det dröjde inte heller länge förrän han förstod att anropet till polisens riksdator, som omedelbart hade identifierat honom som brittisk medborgare av första klassen, inte hade förbättrat hans situation utan snarare försatt honom i större fara än förut.” (s 172)

Han beskriver världen så här:

“Världen består av oförenliga komponenter, se till att du aldrig glömmet det: den är fnoskig. Spöken, nazister, helgon, alla lever samtidigt. På en plats råder salig lycka, längre bort längs vägen ligger helvetet. Rörigare ställe kan man inte tänka sig.” (s 303)

Hans ironiska synvinkel på livet som utvecklas i hela romanen är mycket intressant:

“Att vara vid liv var en skön kompensation för livets trakasserier.” (s 151)

Engelsmäns attitud till invandrare från deras förre detta koloni beskrivs så här:

“Förra veckan blev en ansedd asiatisk gatuförsäljare utvisad efter arton år i Storbritannien trots att parlamentsledamöter ur alla partier hade lagt sig ut för honom, och detta därför att han för femton år sen skickade in en viss blankett två dygn för sent.” (s 151 - 152)

Boken handlar om religion, invandrarnas liv och bara indirekt och delvis om islam. Främst är det om dröm, fantasi, vansinne, hallucinationer och religiösa visioner. Några drömmar återkommer sedan längre fram varje gång.

Det är en roman om rotlöshet, kulturmöten och kärlek.

Gibril dukar under för sitt vansinne. I drömmen förvandlas han till ängeln Gabriel som talar till profeten Mahound. Materialet till drömmarna hämtas från Koranen och islams legendvärld.

Jag tycker att i en orättvist samhälle, lider kvinnorna mest. De lider som kvinna, som mor, som hustru. Det här visas tydligt i romanen:

“Detta var hennes historieläxa: för kvinnor som henne återstod bara att lida, minnas och dö.” (s 258)

De ställen i romanen som i rigida fundamentalisternas ögon är oerhörda övergrepp mot Islam, Profeten och Koranen är där vid ett tillfälle har Mohound av taktiska skäl fått en “uppenbarelse” om att dyrka tre gudinnor vid sidan av Allah. Sedan, när så låter sig göras, inser han emellertid att just den uppenbarelse varit ingiven av Satan.

De rigida fundamentalisterna blir så arga därför att kvinnan påpekar profetens svaghet och får honom att tänka bättre. För dem är det otänkbart. Hur skulle en kvinna lära profeten att tänka?

Satansverserna har två figurer i centrum, två indiska skådespelare som av skilda

anledningar hamnar i England. Där möter de ett samhälle som är dem helt främmande. De drömda historierna speglar Gibrils och Saladins öden och kärlek i det helvetiska nutida London. Denna skildring av livet i exil är långt mera central i boken än satiren mot Islam.

Boken attackerar inte muslimerna utan att den angriper fundamentalis i vilken form som helst. Med humor och språklig fantasi går Salman Rushdie till storm mot ideologisk och religiös entydighet.

Om vi läser hur Rushdie beskriver en islamisk religiös ledar, förtår vi de rigida fundamentalisternas vrede:

“Imamen är massiv stillhet, orörlighet. Han är levande sten. Hans stora knotiga granitgrå händer vilar tungt på armstöden till den högryggade stolen. Huvudet som verkar för stort för kroppen dinglar klumpigt på den förbluffande magra halsen som skyntar genom de gråsvarta skäggtestarna.

Imamens blick är grumlig, hans läppar rör sig inte. Han är renodlad kraft, han rör sig utan att röra sig, agerar utan att handla, talar utan att yttra ett ljud. Han är trollkarlen och historien är hans trollkonst.

Nej, inte historien, utan något märkligare.” (s 218)

Han är en oekonomisk författare. Flödet i boken kan ibland bli gränslöst. Han visar språkets makt både med sin roman och genom att skildra invandrars liv och skriver:

“Språk är mod, förmågan att forma en tanke uttala den, och därigenom göra den till verklighet.” (s 289)

Romanen är en invecklad väv av skrönor, tankar, realistiska berättelser och myter. Den lyfter fram de indiska invandrarna i England. Bokens starka realism, fabulering och myller av människoöden förenar berättartradition från öst som jag är van vid och från väst som jag har lärde känna i Sverige.